

Midt-Norge

**Skjøtselsplan for slåttemark på Sliper, øvre
(Rønningen), Klevgardene, Oppdal kommune,
Sør-Trøndelag fylke.**

Bioreg AS Rapport 2012 : 05

BIOREG AS

Rapport 2012:05

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-189-4
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Oppdal kommune ved fagansvarlig for miljø, Eli Grete Nisja	Dato: 09.01.2012
Referanse: Oldervik, F.G. & Folden, Ø. 2012. Skjøtselsplan for slåttemark på Sliper, øvre (Rønningen), Klevgardene-Sliper-Dettli, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012 : 05. ISBN; 978-82-8215-189-4.		
Referat: Rapporten beskriver naturverdier og arts mangfold for ei slåttemark på Øvre Sliper (Rønningen) som er regnet som en del av det verdifulle kulturlandskapet i Oppdal som går under navnet, Klevgardene-Sliper-Dettli. Videre gjør rapporten rede for de skjøtselstiltak som bør settes i verk for å ta vare på de biologiske verdiene som er knyttet til lokaliteten.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtsel Slåttemark		

Figur 1. Foto; Øystein Folden 27.07.2011. Bildet er tatt langt øst i lokaliteten, mot sørvest, og bygningene på bildet er hovedhusa på garden. Vi ser også gjerdet som skrår over bildet og som danner grensa for lokaliteten mot det øvrige kulturlandskapet.

Innhold

Innhold	3
Forord.....	4
A. Generell del	5
Slåttemarksutforminger Midt-Norge	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Klevgardene; Sliper, øvre (Rønningen)	8
SØKBARE EGENSKAPER	8
SKJØTSELSPLAN	11
Kilder	13
Litteratur:	13
Muntlige kilder:	13
Internett:	13
Ortofoto/kart.....	14
Bilde	15

Forord

Opprinnelig etter initiativ fra Eli Grete Nisja, miljøansvarlig i Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke, kom arbeidet med skjøtselsplaner i gang sommeren 2010. Det var to områder i Oppdal en skulle konsentrere seg om, nemlig Åmotsdalen og Klevgardene-Sliper-Dettli. Selv om det hadde foregått noe kartlegging i disse områdene tidligere, ble det ganske snart klart at både avgrensinger og beskrivelser var for grove og unøyaktige. Dette skapte en god del forvirring og frustrasjon i starten, men etter hvert forstod vi at det meste av arealene måtte kartlegges og avgrenses på nytt, selv om de gamle beskrivelsene av og til kunne benyttes som et tillegg til egne. Skjøtselsplanene i Åmotsdalen er de første planene for slike lokaliteter som blir laget av Bioreg AS og dens medarbeidere, og det har nok vært litt famling i starten. Vi har siden starten i 2010 også laget en del skjøtselsplaner for Møre og Romsdal, slik at vi føler nå at vi er inne på riktig spor.

Klevgardene - også inkludert Sliper og Dettli, er et særegent og verdifullt kulturlandskapsområde som det er svært viktig å få tatt vare på. Flere av gårdene her er fremdeles i drift og mye av kulturlandskapet er i god hevd, noe som er viktig både ut fra verdien i å få tatt vare på det biologiske mangfoldet, men også med tanke på turistnæringen. Et velstelt kulturlandskap er regnet som viktig i så måte da Klevgardene m.m. er utgangspunkt både for fjellturer og andre turer langs de gamle ferdselsvegene som passerer gjennom området. I den forbindelse kan det jo nevnes at den gamle kløvstien eller rideveien mellom Oppdal og Sunndal gikk gjennom tunet på Øvre Slipran. På eiendommen ligger også ei vasskilde som blir kalt for St. Olavs brønn. Sagnet forteller at Olav Haraldsson og hans følge stoppet her og lot hestene drikke av kilden før de dro videre. Brønnen skal visstnok fremdeles være en sikker vasskilde - uansett årstid (Kilde; Høgset 2001). Oppdal kommune anser det som svært viktig å prøve å beholde mest mulig av det autentiske miljøet i området og det gjelder både så vel bygninger som kulturlandskapet generelt.

Skjøtselsplanene for området har som hovedoppgave å ta vare på det opprinnelige artsmangfoldet, og da ved en skjøtselsmåte som ligner mest mulig på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og sein slått, - eventuelt med supplering av litt vårbeite og høstbeite.

Vi vil med dette få takke Oppdal kommune v/Eli Grete Nisja for oppdraget og for et utmerket samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette en takk til eiere og brukere av de aktuelle områdene for velvilje og tålmodighet når vi har ringt og mast om opplysninger.

Mjosundet i Aure 09.01.2012

Tingvoll 09.01.2012

For Bioreg AS

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

A. Generell del

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåtteearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad alt for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest arts mangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger Midt-Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Midt-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Midt-Norge finnes utforminger av dunhavreeng på kysten med arter som blåstarr, vill-lin, ormetunge og marianøkleblom. Artsrike slåttemarker med bl.a. marinøkkel og rødflangre er registrert på Allmenningsværet i Roan, [Sør-Trøndelag](#). Eksempel på artsrik dunhavreeng er registrert også i Oppdal kommune på Åmotsdalen gård og på Halsen. Også Kleivgardene-Sliper-Dettli i Oppdal har meget artsrik slåttemark med kalk- og varmekrevende arter. I Lierne i [Nord-Trøndelag](#) på Kvelia finnes boreale slåttemarker (flekkgrisøreng) med lang kontinuitet, som fortsatt er i god hevd. Og på Storlia i Leksvik kommune finnes hevdede enger av ulike typer som frisk fattigeng, frisk til tørr middels baserik eng og vekselfuktig, baserik eng, med vill-lin, nattfiol, storblåfjær, bakkesøte, vårmarihand, bergskrinneblom, vårskrinneblom og stortveblad. Velhevd skogstorkenebb-ballblomslåttemarker finnes i Sølendet naturreservat, i Røros kommune, [Sør-Trøndelag](#).

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent! I Oppdal som er det aktuelle området her, var det vesentlig senere starttidspunkt for slått enn ute i fjordene. På kysten av Nordmøre var oppstart av slått rundt den 10. juli slik som antydnet. Ungdommen her gjorde oftest fra seg slått hjemme for så å dra til Oppdal for å få seg slåttejobb. Dette var ofte tre uker/ en måned senere enn 10. juli, - dvs oppstart i slutten av juli/begynnelsen av august. Dette vil trolig også være det optimale tidspunkt for oppstart av slått i Oppdal nå med henblikk på restaurering/bevaring av gamle slåttemarkar i kommunen.

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev.hesjes før det fjernes. Bakketørkinga er viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarhånd er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av engar som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig ikke å sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spreidd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet

nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjødukt eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med ljå eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DNS hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

B. Klevgardene; Sliper, øvre (Rønningen)

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
*Navn på lokaliteten Sliper, øvre(Rønningen)			*Kommune Oppdal		*Områdenr.		
ID i Naturbase BN00026947		*Sist registrert i felt av: Øystein Folden			*Dato: 27.07.2011		
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):					Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
<ul style="list-style-type: none"> - Gaarder, G. & Jordal, J. B. 2005 Kartlegging av naturtyper i Oppdal kommune. Miljøfaglig Utredning, rapport nr. 2005:6 - Sterten, L. 2001 Vegetasjonskartlegging og skjøtselsplan. Kleivgardene-Sliper-Dettli-onmrådet. Planteforsk Kvithamar forskningscenter. Grønn forskning 05/2001. 24 s. + kart. - 							
*Hovednaturtype:			Utforminger:				
<ul style="list-style-type: none"> - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 10 % 			Frisk/tørr middels baserik eng (D0107) 10 % andel Frisk fattigeng (D0104) 90 % andel				
Tilleggsnaturtyper:							
<ul style="list-style-type: none"> - Kulturlandskap, beitemark (D04) 90 % - 							
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God		Slått		Torvtekt	
20 - 50 m		Svak	x	Beite	x	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							

INNLEDNING: Det er her tale om lokaliteten BN00026947, Sliper, øvre (Rønningen) som er innlagt av JBJ den 14.11.2005: Beskrivelsen er basert på Sterten (2001) og feltarbeid av JBJ 09.09.2005: Øvre del av lokaliteten Rønningen på Øvre Sliper beskrives som lite gjødselpåvirket, men med lang kontinuitet i bruken. Det ble i 2000 funnet bl.a. bakkemynte, bakkesøte, brudespore, dunkjempe, gulsildre, gulstarr, jonsokkoll, marinøkkel, rødknapp, rundbelg og stortveblad. Det ble funnet noen få beitemarkssopp i 2005. Lokaliteten er inngjerda og beites litt av sau, men gror likevel igjen med bl.a. firkantperikum. Lokaliteten blir i nåværende tilstand verdisatt til B (viktig), men kan kanskje få høyere verdi hvis skjøtselen blir bedre. Den nye lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Øystein Folden den 07.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene-Sliper-Dettli i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 27.07.2011 av Øystein Folden. Det er gjort ei mindre tilpassing av plasseringa til nytt kartgrunnlag.

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger ovafor riksvei 70, ved Sliper, i et kulturlandskap mellom gardens bebyggelse og skogen høyere opp. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangssekksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01) selv om den bare utgjør en mindre del nå. Resten av arealet har etter all sannsynlighet hatt omtrent de samme egenskapene og artsmangfoldet, men pløying og manglende slått gjør at resten har vi regnet som naturbeitemark (D04) inntil videre. I slåttemarksdelen finner vi mest av vegetasjonstypen; frisk/tørr middels baserik eng (D0107), dunhavre-dunkjempe-utforming (G7b). Det pløyde arealet som bare er beita de siste åra har en struktur i samsvar med den nyere historien og vegetasjonstypen har vi her definert som frisk fattigeng av vanlig forholdsvis artsfattig type. (Fremstad 1997).

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten har ei tredeling, ei stripe lengst opp mot skogen som verken er pløyd eller gjødsla, men som påvirkes så mye av granskogen på oversida at mangfoldet i stor grad er borte. På nedsida av denne stripa er det så ei ny smal stripe, kanskje mellom 5 og 10 m breid, som verken er gjødsla eller pløyd og som er mindre påvirka av skogen. Her ser vi en del av det opprinnelige artsmangfoldet fra gammel slåtteeng. Nedenfor fins hoveddelen av lokaliteten som er pløyd for en del år siden, trolig gjødsla noe i perioder, og i alle fall så svakt beita at det er dårlige vilkår for mange lyskrevende arter.

Følgende arter ble observert: bakkemynte, bakkesandarve, blåklukke, blåkoll, dunkjempe, engreverumpe, engsmelle, fagerknoppurt, firkantperikum, fløyelsmarikåpe, gjeldkarve, grasstjerneblom, grønstarr, hundegras, hvitbladtistel, hvitmaure, kransmynte, marinøkkel (6 skudd), mjødurt, prestekrage, rankfrøstjerne (NT), rødkløver, rødknapp, skogmarihand, stemorsblom, stormaure, sølvbunke, teiebær, tepperot, timotei, tveskjeggveronika, tyrihjel, tyskmure og vårpenggeurt.

Fra de tidligere rapportene: Det ble i 2000 funnet bl.a. bakkemynte, bakkesøte, brudespore, dunkjempe, gulsildre, gulstarr, jonsokkoll, marinøkkel, rødknapp, rundbelg og stortveblad. Det ble funnet noen få beitemarkssopp i 2005. Manglende observasjon i 2011 utelukker ikke at artene kan være der fremdeles, men i verste fall er de utgått.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Mesteparten av lokaliteten er pløyd en gang på 1980-tallet. Både sammensetninga av karplanteflora og ikke minst hva som kan finnes av sopp er preget av dette. Det pløyde arealet har ikke mye preg av gjødsling, så slik sett kan det være et restaureringspotensiale ved at artsmangfoldet på den smale stripa som ligger mellom det pløyde området og det arealet som blir sterkt påvirket av granskogen kan spre seg innover.

Lokaliteten er ikke slått siden ca 2004. Beitinga har også vært svært svak i alle fall i perioder etter den tid. Den smale stripa som fortsatt har betydelige verdier i behold berges ved at granskogen utarmer dette arealet nok til at graset ikke vokser seg stort og kraftig.

Tidligere drift: I følge Høgset (2001) så ble det etablert fast bosetting på Sliper allerede i eldre jernalder. Følgelig må da Slipergardene være del av et eldgammelt kulturlandskap med sammenhengende husdyrhold i tusenvis av år. Rønningen hørte til det bruket på Øverslipran som hadde det offisielle navnet; Østgarden (149/2). Dette bruket ble utskilt fra hovedbruket og solgt i 1884. I 1964 ble Østgarden kjøpt av eieren av hovedbruket og igjen sammenslått med dette. Brukerne på Østgarden begynte da å bli såpass gamle og skrøpelige at de ikke klarte ut med gårdsdrifta lenger. Så lenge de gamle rådde over garden ble den drevet på tradisjonelt vis med sein slått og tørking til høy, - enten på marka eller ved hesjing.

Nåværende drift: Det ble drevet omtrent på samme måten også av den nye eieren, i alle fall fram til ca 1980 da storparten av Rønningen ble pløyd og tilsådd. I den øverste delen av lokaliteten ble det aldri aktuelt med siloslått, da det var for bratt der. Det er litt uklart hvor lenge det ble slått og høstet på Rønningen, men trolig var det bortimot så lenge at nåværende eier drev aktiv gårdsdrift, dvs ca fram til 2004. I tillegg ble det høstbeitet av storfe.

Da det ble pløyd ca 1980 ble det ikke pløyd helt opp og pløyekanten som skiller restaureringsarealet fra det artsrike arealet oppsto. Granskogen på oversida av gjerdet er planta etter 1975, men før 1980. Rønningen har vært pløyd tidligere også, kanskje så sent som på 1960-tallet og da også så langt som at arealene der den planta granskogen er nå også var pløyd. Rønningen har vært gjødslet med husdyrgjødsel, og kanskje også noe kunstgjødsel, men ikke etter 2005. Arealet har vært litt vårbeita og mer høstbeita, til alle tider, men ikke i 2011.

FREMMEDE ARTER: Vårpengeurt, hundegras, timotei og tyskmure har trolig vært i området i lengre tid og ser ikke ut til å spre seg aggressivt, men har en tendens til å gå ut ved riktig skjøtsel, særlig timotei. Grana rett på oversida av lokaliteten er planta og har dermed fremmed opphav. Den har utvilsomt evne til å spre seg og påvirke lokaliteten over tid.

KULTURMINNER: Det ble ikke observert kulturminne direkte innen lokaliteten, men bygningsmassen på Øvre Sliper må betraktes som et interessant kulturminne, sammen med den gamle kløvstien/ridevegen som går gjennom tunet. Også sagnet om St. Olavs kilde må nevnes som et kulturminne (Se forordet!).

SKJØTSEL OG HENSYN: Når hele lokaliteten er noenlunde i god tilstand vil rett skjøtsel være: Ingen gjødsling. Sen slått, tørking av gras minst 2 dager på bakken (ev hesjing) og så fjerning av avlinga. Tohjuls slåmaskin bør være godt egnet, og det vil være nødvendig med noe etterslått med ljà. Etterbeite vil være bra, kanskje nødvendig. Arealet bør være inngjerdet slik at beitinga skjer kontrollert. Det vil være en fordel om en kan beite med forskjellige dyreslag, særlig sau og storfe, eventuelt hest, variasjon litt fra år til år.

Siden store deler av denne lokaliteten må regnes å være et restaureringsprosjekt, vil vi også beskrive dette: I østre del er det noe ospereenninger som må fjernes. For å redusere ospereenningene vil det være bra å ringbarke noen av ospene som står nærmest. Utarminga pga. granskogen på oversiden er skadelig for de biologiske verdiene. Det beste for slåtemarka ville være å fjerne ei rekke eller helst to med graner på oversida av gjerdet.

Den delen som tidligere er pløyd må slås (Sen slått!). Avlinga kan tas bort med en gang siden det er lite av interesse for frøspredning blant artene her nå. Om det ikke er for bratt, så kan lett tohjulstraktor og forhøster benyttes til dette arbeidet. Arealet som er upløyd slås, og dette graset spres delvis på dette arealet og delvis på øvre del av det tidligere pløyde arealet, slik at det får tørke og kan slippe frøene før det blir fjerna. Det vil være positivt at graset vendes flere ganger under tørkeprosessen.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten utgjør i dag et relativt lite areal i et landskap som trolig etter hvert vil gro igjen pga. mangel på skjøtsel i form av slått og husdyrbeiting. Den må regnes som en del av det verdifulle kulturlandskapet som går under navnet Kleivgardene-Sliper-Dettli.

VERDIVURDERING: Vurderinga av denne lokaliteten må ta utgangspunkt i den delen som fremdeles er i god tilstand og regne resten som restaureringspotensial. Det er et lite areal. En finner i det minste en del dunhavre-dunkjempe-utforming i denne lokaliteten, en utforming av slåttemark som er regnet som sterkt truet. Dessuten sier håndboka at alle ugjødsel/lite gjødsel, artsrike slåttemarken uten skjæmmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdisettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdisettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdisettes som svært viktige. I dette tilfelle ser vi at denne slåttemarkslokaliteten, i det minste delvis oppfyller alle disse tre nevnte kriteriene. Likevel tilsier hevdstilstanden av mesteparten av lokaliteten at denne ikke kan få verdi mer enn en svak Viktig – B slik tilstanden er nå. Verdien vil reduseres enda mer hvis skjøtselen forsetter på feil måte, eller uteblir. Med god skjøtsel i årene fremover kan derimot lokaliteten få økt verdi til; Svært viktig – A.

KARAKTERARTER:

Brudespore
Dunkjempe
Engbakkessøte
Fagerknoppurt
Marinøkkel
Stortveblad

RØDLISTEARTER:

Rankfrøstjerne (NT)

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan:
09.01.2012

UTFORMA AV:
FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN

FIRMA:
BIOREG AS

EU89-UTM Sone 32
Ø=513940 N=
6939360

Gnr/bnr.
149/1(2)

AREAL
(nåværende): 0,5
daa

AREAL etter evt.
restaurering: 4,4 daa.

Del av
verneområde? Nei!

MÅL:**Hovedmål for lokaliteten:**

- Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal opprettholdes og helst forbedres til A ved at populasjoner av rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes.
- Det er også et mål at hele slåttemarka etter hvert kan få tilbake den typiske slåttemarksstrukturen den trolig har hatt tidligere.
- Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikke gjødsles.
- Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk.

Tilstandsmål arter:

- Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes jf. artslistene over, bortsett fra de som er nevnt som fremmede arter.
- Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes.
- Populasjonen av rødlistearter skal opprettholdes eller helst utvides.

Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing:

- Lauvtrekratt og einer på slåtteenga skal ikke forekomme.

AKTUELLE TILTAK:**Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:**

- Ringbarking av osp, fjerning av renninger
- Hogst og fjerning av gran

Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:

- Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august
- Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfór etter minst to dagers tørking.
-

Prioritering (år)	Kostnad kr/timetall	Kontroll /dato:
2012, 2015	10 t à kr. 250,- kr. 2.500,- pr. år	senhøst 2012 og 2015
årlig	0,5 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 1000,-	2012, 2015
årlig	3,9 dekar à kr. 1400,- pr daa (forhøster) = kr. 5.460,-	2012, 2015
	Samla sum ¹ 1. året: Kr. 8.960,-	

Kommentert [B1]: Til Eli: Her er det kanskje best å snakke med Bygdeservice eller tilsvarende, for å få et anbud på jobben. Per Ålbu er trolig i eldste laget til å bale med dette. Mvh Finn og Øystein

UTSTYRSBEHOV:

- tohjuls slåmaskin vil lette mye av slått
- ljà, rive, høygaffel
- ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ, - både for å kjøre ut høy og i forbindelse med hogsten.

¹ Denne summen er ikke inkludert fjerning av deler av granskogen.

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

På enkelte parti av slåttemarka bør det være potensiale for beitemarksopp som med fordel kan undersøkes. Videre bør en se etter orkideer og marinøkler som en kan forvente i området når det ikke blir mye vårbeite med sau. Smalfrøstjerne er også en art en bør se etter. Ellers vil jo virkningen av restaureringstiltakene være viktig å følge - når flytter de gode slåttemarksartene tilbake til den pløyde delen?

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.			

ANSVAR:**Kilder****Litteratur:**

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

Per Ålbu Tlf. 72 42 43 51/415 45 135 (Eier)
Alf Breen, Sliper, Tlf. 952 68 550 (Bruker)

Internett:**Dato**

01.12.11

01.12.11

NettstedDirektoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)Artsdatabanken, [Rødlista](#) og [Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 2. Dette ortofotoet fra Gislink viser den tidligere avgrensinga av den aktuelle lokaliteten med rødt felt, og den nye avgrensinga med rød strek. Samlet utgjør lokaliteten ca 4,4 dekar, men bare 0,5 dekar kan sies å ha tilfredsstillende kvaliteter slik det ser ut nå.

Bilde

Figur 3. Foto; Øystein Folden © 27.07.2011. Bildet er tatt fra langt øst i lokaliteten, mot nordvest. Vegetasjonen nærmest består blant annet av firkantperikum, mjødukt og tyrihjel, klare tegn på feil skjøtsel.

Figur 4. Foto; Øystein Folden © 27.07.2011. Dette bildet er tatt nær det nordøstre hjørnet av lokaliteten. Litt lenger vest kommer forskjellene i pløyd, oppløyd og utarma del av enga fram. Granskogen på oversida er kommet såpass langt at den nå vil vokse fort og ta næringa fra den smale sonen som har verdier igjen om den ikke blir fjernet.

Figur 5. Foto; Øystein Folden © 27.07.2011. Bildene er frå øverkanten av lokaliteten omtrent midt på. I dette området fins en god del rankfrøstjerne som en ser på disse to bildene. Det er i disse små restområdene at det fortsatt er et artsmangfold som gjør at lokaliteten kan restaureres.